

Slika je bila skrita 85 let

Ta slika vam bo pokazala resnico, videli

Živa Rokavec

18. marec 2021 07:40

18. marec 2021 12:52

Predviden čas branja: 5 min

Industrijska dediščina: ko nekdanje tovarne postanejo kulturna središča

Kako se regeneracije industrijske dediščine lotevajo v Evropi, je bila osrednja tema spletnih konferenc, ki je potekala v okviru mednarodnega projekta Rescue. Projekt je namenjen regeneraciji opuščenih industrijskih lokacij z ustvarjalnostjo v Evropi.

PREVNETS

Nekdanjo tovarno Westergasfabriek, ki je Amsterdam nekoč napajala s plinom, so pred leti pre (wikipedia)

Ljubljanska mestna občina bo predvidoma letos zaključila obsežno prenavo poslopja Cukrarne. V nekdanji tovarni sladkorja delavci že od leta 2018 izvajajo dela, s katerimi bodo objekt preobrazili v Galerijo Cukrarna, ki bo predvsem popestrila ponudbo na področju vizualne in likovne umetnosti, hkrati pa rešila dolgoletno pomanjkanje velikega razstavnega prostora v glavnem mestu.

Nedaleč od Cukrarne, na drugi strani Ljubljane, občina načrtuje še eno preobrazbo nekdanje tovarne v prostor, namenjen kulturi. Tudi na območju nekdanje tovarne koles Rog so delavci že začeli gradnjo novega Centra Rog, v prenovljenih prostorih pa bo poudarek na oblikovanju in arhitekturi.

Primeri dobre prakse s sodelovanjem prebivalcev

To sta dva večja projekta, v sklopu katerih bodo prostorne hale nekdanjih ljubljanskih tovarn s prenavo dobile nove vsebine. Kako se regeneracije industrijske dediščine lotevajo v Evropi, je bila tudi

NAJNOVEJŠE

11 min	Trije poslanci DeSUS prek odvetnika od Čoklove zahtevajo preklic izjav o njihove...
18 min	Objavljen natečaj za evropske nagrade za spodbujanje podjetništva 2021
50 min	Jupol Classic to pomlad znova nagraduje!
1 ura	Včeraj 1279 novih okužb, umrle tri osebe
1 ura	Lesena preobrazba: ljubljanska letna kuhinja z vrtno ložo

Vse objave

osrednja tema spletne konference, ki je nedavno potekala v okviru mednarodnega projekta Rescue. Projekt je namenjen regeneraciji opuščenih industrijskih lokacij z ustvarjalnostjo v Evropi. Kot so ob tem pojasnili nekateri sogovorniki na konferenci, zgodovina oživljanja industrijske dediščine sega zgolj pol stoletja v preteklost, ko so vzniknili prvi primeri ponovne uporabe večinoma opuščenih industrijskih objektov, s časom pa je takšno oživljanje območij postala stalna praksa predvsem v zahodnih državah.

Inženirka arhitekture in raziskovalka v Laboratoriju za urbano okolje na Fakulteti za arhitekturo Nacionalne tehnične univerze v Atenah **Dora Chatzi Rodopolou** je ob tem poudarila pomen ponovne uporabe industrijske dediščine na vključujoč in demokratičen način. Pri tem je kot enega zgodnejših primerov dobre prakse sodelovanja izpostavila projekt Westergasfabriek v Amsterdamu, kjer so nekdanjo tovarno, ki je napajala plinovod in kot taka delovala do leta 1967, preoblikovali v kulturno središče, nove vsebine pa je mestna oblast oblikovala tudi v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Do leta 1992 je bilo območje delno opuščeno, saj so ga uporabljali kot skladišče, v načrtu pa sta bili rušitev objektov in gradnja avtoceste. »Ker je lokalna skupnost temu načrtu nasprotovala, so ga opustili, v načrtovanje novih vsebin za objekte in okolico pa so nato predstavniki mestne oblasti vključili tudi skupnost,« je pojasnila Dora Chatzi Rodopolou. Dodala je, da je nato podjetje, ki je objekte uporabljajo za skladiščenje, leta 1992 območje nenapovedano zapustilo in mestna oblast je v strahu, da bi prazne stavbe kdo zasedel ilegalno, dolgoročne načrte opustila ter se odločila za začasen projekt, ki denimo ni obsegal arhitekturnega natečaja, pač pa zgolj nove vsebine s področja kulture. »Vzpostavili so tudi kriterije, ki jih morajo uporabniki upoštevati,« je pojasnila sogovornica in dodala, da je bil projekt tako uspešen, da je trajal kar sedem let, hkrati pa je služil tudi kot podlaga za projekt, ki so ga na območju uresničili pozneje. Amsterdamski Westergasfabriek je namreč še danes kulturno središče, ki letno gosti več kot 250 dogodkov in privabi okoli 650.000 obiskovalcev. »Je pa žal minula gospodarska kriza povzročila, da območje postaja vse bolj skomercializirano,« je sklenila sogovornica.

Nove vsebine ohranile nekdanjo stražarnico

Dora Chatzi Rodopolou je kot enega od primerov, ki jih je analizirala, navedla tudi revitalizacijo območja nekdanje tobačne tovarne v Madridu. Tovarna je na lokaciji delovala do leta 2000, z novimi vsebinami pa so jo napolnili desetletje pozneje: del je namenjen galeriji v upravljanju kulturnega ministrstva, del pa uporabljajo različni umetniški in kreativni kolektivi. Do leta 2004 je denimo v Ljubljani prav tako delovala nekdanja Tobačna tovarna, ki je v svojih najboljših časih zaposlovala okoli 2500 delavcev. Danes imajo v prostorih nekdanje tovarne ob Tržaški cesti sedež sektor za upravne notranje zadeve ter številna podjetja in institucije, se je pa moral denimo ob nedavni spremembi lastništva iz prostorov že umakniti kreativni center Poligon.

A ne le v Ljubljani, nekdanji industrijski objekti nove vsebine dobivajo tudi v Mariboru. Na konferenci so sogovorniki tako predstavili projekt Stolp 3, v sklopu katerega je opuščena stražarnica nekdanje jugoslovanske železnice nedaleč od glavne železniške postaje postala manjše samostojno koncertno prizorišče. »Ko nam je uspelo pridobiti vsa dovoljenja za uporabo, smo prve tri mesece namenili obnovi in čiščenju, saj so prostore uporabljali tudi za shranjevanje premoga in jih je bilo treba urediti. V pritličju smo uredili manjši lokal, zgornji prostor pa namenili koncertom in drugim dogodkom,« je mariborski

projekt predstavil **Miha Lovše** in dodal, da bi objekt, ki je letno gostil tudi okoli sto koncertov, brez intervencije ekipe Stolp 3 najbrž že porušili. Tako pa jim je uspelo, da je stolp od leta 2017 vpisan v uradni register nacionalne kulturne dediščine kot edini (še) obstoječ tovrstni objekt v okviru Glavne železniške postaje Maribor.